

Вознюк О.В., кандидат педагогічних наук, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка, alexvoz(at)ukr.net

ОСНОВИ НЕЛІНІЙНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ

Головні аспекти статті "Основи нелінійного прогнозування" знайшли відображення у книзі [Вознюк О.В. Соціосинергетика та ідеологія держави : навч. посібник / О. В. Вознюк, І. Г. Грабар, М. А. Козловець. – Житомир, 2002], де ще у 2002 році робився висновок про глобальну соціально-економічну катастрофу, до якої наближалось людство. Прогнози справдилися, що дає підставу ретельно вивчити висновки статті "Основи нелінійного прогнозування", яка пропонується на суд читачеві.

Я не вірю, що взагалі існують такі речі, як "влада" або "рішення". Мені важко знайти приклад, коли б я застосовував владу або приймав рішення. Звичайно, я постараюся, щоб це виглядало цілком інакше в моїх мемуарах.... Проте в дійсності усе відбувається зовсім не так. Існує якесь накопичення великих і малих подій... поки ваше рішення не виявляється визначеним ними. Рішення, що приймаєте ви, є попросту вашою реакцією на одну з цих подій... Ви занадто у великій мірі знаходитеся у полоні подій.

В. Черчилль

...за дивним устроєм речей, завжди незначні причини родили великі події, і, навпаки, – великі починання закінчувалися незначними наслідками. Який-небудь завойовник збирає всі сили своєї держави, воює декілька років, полководці його прославляються, і нарешті, все це закінчується придбанням клептика землі, на якому не має місця посіяти картоплю; а іноді, навпаки, два які-небудь ковбасники двох міст поб'юються між собою за дурницю, і сварка охоплює нарешті міста, потім села, а там і цілі держави.

М. В. Гоголь ("Старосвітські поміщики")

The article analyses the American events of the 11th of September from the point of view of nonlinear forecasting, which differs greatly from the single-line expository principle, based on the classical scientific paradigm of world cognition, which teaches us that our world is a conglomeration of comparatively insulated and localized in space and time things and phenomena (events), interacting on the principle of single-line causality. In its framework each cause precedes an effect, revealing wholly unambiguous intercoupling, when a certain cause always leads to a certain effect. The method of nonlinear forecasting is based on a new nonlinear paradigm of cognition and mastering the world. According to the latter the world is understood as a holistic formation, where all its steady-state and dynamic elements are not only organically interconnected and interdependent, but, creating the synergetic unity, have no strict space-time location and can be liken to a wave, when separate event can intersect a significant length of space and time and is projected in different dynamic faces, very often having no visible cognate traits being certain indicators in the respect of each other, which religious consciousness names harbingers or forerunners. Under such analysis cause and effect can interchange, and the world turns out to be divided into separate elements only at classical approach, since here each process is bound with all world processes absolutely, when separate event is not located in principle and is capable to cause a resonance in all remote corners of the

Universe, reverberating through it. That is why, the interpretation of this or that event turns out to be ambiguous and indeterminable.

Розглянемо події, що мали місце в Америці в серпні 2001 року під кутом зору нелінійного прогнозування, оскільки це дозволить нам дійти висновку про серйозну системну кризу, яку зараз переживає технократичне західне суспільство. Цей висновок ґрунтуються на так званому нелінійному принципі аналізу історичних подій, що відмінний від лінійного пояснювального принципу, який базується на класичній науковій парадигмі пізнання світу, котра вчить, що світ є конгломератом відносно ізольованих один від одного локалізованих у просторі і часі предметів і явищ (подій), що взаємодіють за принципом лінійної причинності. У її межах причина передуює наслідку, виявляючи цілком однозначний взаємозв'язок, коли певна причина завжди викликає певний же наслідок чи наслідки.

Зазначимо, що на зміну класичній науковій парадигмі пізнання й освоєння світу зараз приходить нова постнекласична нелінійна парадигма. Відповідно до неї світ є цілісним утворенням, де усі його статичні й динамічні елементи не тільки органічно взаємозалежні, але й, утворюючи синергійну єдність, у принципі не мають суворої просторово-часової локалізації й уподібнюються хвилям, коли дискретна подія може перетинати значні відрізки простору та часу і проектуватися в різних процесуальних обличчях, що, як правило, не мають видимих родинних рис і виступають одна стосовно іншої певними індикаторами, які релігійна свідомість охрестила провісниками або знаками.

При такому аналізі причина та наслідок можуть змінюватися місцями, а світ виявляється розділеним на окремі елементи лише в класичному наближенні, тому що тут кожен процес пов'язаний абсолютно зі всіма світовими процесами, коли окрема подія в принципі не локалізується й здатна викликати резонанс у найвіддаленіших “кутках” Всесвіту. Тому й трактування тієї або іншої події виявляється багатозначним і точно невизначеним.

Таке розуміння взаємозв'язку подій відповідає реаліям сучасної фізики, у розумінні якої, як писав В. Гейзенберг у книзі “Фізика і філософія” (1958), світ поділяється не на різноманітні групи об'єктів, а на різноманітні групи взаємовідношень, коли єдине, що піддається тут виокремленню, є типом взаємовідношень, а світ постає у вигляді складного переплетення подій, у якому різноманітні різновиди взаємодій можуть чергуватися, накладатися або сполучитися один з одним, визначаючи при цьому текстуру цілого.

Таким чином, єдність світу передбачає єдність й хвильового (неперервного) та корпускулярного (перервного) його аспектів (що співвідносяться з потенційною й актуальною нескінченністю), які теоретично перманентно переходять один у одного через певну граничну точку, що “примиряє” їх як протилежності, подібно до того, як, на думку Д.Бома, свідомість та матерія взаємозалежні, але між ними немає причинних зв'язків; вони являють собою вкладені один у одного проекції “більш вищої реальності”, що не є ні матерією, ані свідомістю в чистому вигляді [див. 9, с. 200; 2]. І.Прігожин пише про можливість існування “більш тонкої форми реальності”, яка охоплює “закони та ігри, час та вічність” [10, с. 216]. Тут можна навести й думку М.Борна та Н.Бора, які вважали, що поняття душі і тіла знаходяться у відношенні доповнення і не зводяться одна до одної [3, с. 434]. Такий погляд на предмети дозволяє перебороти класичну картезіанську парадигму мислення та пізнання світу і перейти до цілісно-причинного, тоталлогічного, холістичного світорозуміння.

З огляду на вищезазначене, відмінності лінійного та нелінійного типів прогнозування полягають головним чином у тому, що вони інтерпретують різні аспекти процесуального

світу. Лінійне прогнозування в основному зайнято аналізом процесів до певного моменту їхнього переходу через так звану точку біфуркації, де той або інший процес зазнає докорінної якісної зміни. На цьому проміжку розвитку, коли процес виявляє лише кількісні зміни, можна цілком задовільно пророкувати подальші перипетії його перебігу. Проте напрямок якісної зміни, що визначається в точці біфуркації, можна екстраполювати лише на підставі прецедентів, тобто вже наявного досвіду аналізу процесів, що перетнули біфуркаційну фазу. Якщо ж такого досвіду немає (що має місце в контексті аналізу макроісторичних процесів), то лінійне прогнозування виявляється неспроможним визначити, у якому напрямку буде розвиватися процес, що перейшов через трансформаційний біфуркаційний бар'єр. На зміну йому приходять нелінійне прогнозування, що базується на нелінійній парадигмі пізнання світу, яке виявляється спроможним виокремлювати семантичні (символічні) параметри процесів, вільних від біфуркаційних перекручувань й відбиваючих інформацію про деякі глибинні ідеальні метапроцеси, що координуються космологічним принципом антропологічної співпричетності, тобто принципом єдності буття та свідомості.

Розвиток нелінійної парадигми пізнання світу було викликано цілим рядом наукових відкриттів, що не уклалися в прокрустове ложе класичних уявлень. Виявлені на початку XX століття Б.Расселом, Ж.Рішаром, К.Греллінгом, А.Ейнштейном й іншими антиномії пізнання та парадокси буття поставили під сумнів правомірність існування фундаментальних понять найбільш "точних" наук, таких як логіка та математика. Принцип "самоочевидності" наукових аксіом виявився недостатнім стосовно відкритихся протиріч та принципових неузгодженостей в основах математичної теорії множин, стосовно результатів, отриманих в області неевклідових геометрій та нетрадиційних логічних систем, стосовно парадоксів корпускулярно-хвильових властивостей світла й ін. Дослідники дійшли висновку, що пряме сприйняття буття, котре втілюється в абстрактних поняттях та законах, виявляє зневагу деякими боками реальності, при описі котрої наука втратила якусь глибинну сполучну ланку, а такі незвідні один до одного феномени, як матерія і свідомість можуть бути, як ми вже відмічали, лише вкладеними одна в одну проекціями більш фундаментальної сутності, що не є ні матерією, ані свідомістю в чистому вигляді.

З позиції нової наукової парадигми світ розглядається як єдине ціле, що підтверджується вивченням як фізичної, так і психічної реальностей. Квантова фізика виявила феномен принципової методологічної ізоморфності єдиного і множинного, однозначного і багатозначного, коли світ на його макрорівні може членуватися на дискретні об'єкти, але на фундаментальному квантовому рівні являє собою єдиний нерозривний комплекс, у котрому такі поняття й категорії, як єдине та множинне, частина та ціле, просте та складне, внутрішнє та зовнішнє не диференціюються, а квантові системи корелюють за принципом непричинного, несилового зв'язку [12]. На квантовому рівні людина (спостерігач) виявляється нерозривно пов'язаною зі світом й постає його буттєвим ініціатором, тобто породжує світ лише однією своєю присутністю. Тут маємо "принцип співучасті" сучасної фізики (яка говорить, що фізичні об'єкти принципово невіддільні від їхнього сприйняття нашою свідомістю, від нашого впливу на ці об'єкти), що втілюється в антропному космологічному принципі, котрий виходить із розуміння людини як активної й органічної частини космосу й Всесвіту [11, с. 335]. Антропний принцип (антропні космологічні аргументи [6]), або принцип космологічного доповнення [8, с. 12], ґрунтується на факті, встановленому астрофізиками: виникнення розумного життя впливає зі структури фізичного світу й особливостей розвитку останнього. Але можливість виникнення цієї структури наближається до нуля, тому варто припустити, як вважають учені, що або одночасно існують усі можливі світи, що тільки можна уявити (в одному з яких мав місце визначений збіг, узгодження множини чинників та параметрів),

або що існує якийсь прихований принцип, який організовує Всесвіт певним чином [7, с. 132–155]. Справа в тому, що множина фізичних величин і фізичних констант, що характеризують наш Усесвіт, виявляються дуже тонко “підігнаними” одна до одної й взаємно узгодженими. Незначна зміна тільки однієї з них, або тільки однієї фізичної умови існування світу призведе до його знищення. Тобто Всесвіт існує в дуже вузьких фізичних рамках, коли зміна одного з його елементів спричинить за собою кардинальну зміну світу в цілому. Тут ціле та частина виявляються тотожними і вся множина елементів Усесвіту має бути лише проекцією єдиної сутності, інакше ці елементи не могли б бути настільки гармонійно взаємно узгодженими. Таким чином, Усесвіт, у якому ми живемо, є справжнім чудом.

У сфері психічної реальності ми також маємо певне підтвердження наведеним тезам, що знаходять свою ілюстрацію у феномені непричинних синхронічних зв’язків, аналізованих у працях К. Юнга, В. Паулі, П. Девіса, М. А.Козирева й ін. [5; 7]. Про нього в 1955 році К. Юнг у книзі “Синхронність і людська доля” писав як про явище, що перетинає простір-час і упорядкує події, коли “потoki” фізичної та психічної реальностей набувають рівнобіжного значення. При цьому може виявлятися збіг психічного стану спостерігача з одночасною зовнішньою подією (що відповідає цьому психічному стану) при відсутності очевидного причинного зв’язку між ними. Як приклад К.Юнг наводить випадок із своєї практики, коли одна з його пацієнток у критичний період свого особистісного розвитку побачила сон, де їй давали золотого скарабея (що в деяких культурах є символом відродження). Під час психотерапевтичного сеансу, коли вона розповідала про цей сон, К. Юнг почув шум комах, яка вдарилася у віконну раму. Коли ж психоаналітик відчинив вікно та впіймав комаху, то побачив, що це є найближчий аналог золотого скарабея, який зустрічається в тих широтах, і який, всупереч своїм навичкам, намагався проникнути в темну кімнату саме в момент розповіді пацієнтки. Цікаво, що саме це посилення значення сну появою реального “скарабея” і призвело до бажаного позитивного зсуву в психологічному розвитку жінки.

Загалом, К. Юнг визначає синхронію як епізоди психічного стану, що змігаються у часі з однією або більше зовнішніми подіями, які сприймаються як глибоко значущі паралелі стану душі індивіда в даний момент”. Ці випадки були згруповані К. Юнгом у три групи.

1. Збіг психічного стану спостерігача з одночасною зовнішньою подією, яка відповідає цьому психічному стану, при відсутності очевидного причинного зв’язку між ними. Наведемо приклад. На одній з лекцій професор Г. Вейнберг спробував змусити своїх студентів побачити ваду ідентифікаційних тверджень, прихованих у вислові “Джон Кеннеді – президент США”. Доктор Вейнберг указував на такий момент: усі виходили з того, що обставини не змінилися з тих пір, як ми ввійшли в цю аудиторію”. Це припущення не піддав перевірці ніхто із студентів, які наполягали на тім, що це питання зовсім ясне. Для Вейнберга і його студентів цей урок виявився більш драматичним, ніж вони могли очікувати, оскільки лекція відбулася 22 листопада 1963 року, і незабаром усі довідалися, що Джон Кеннеді загинув від кулі вбивці не тільки саме в той день, але й у ту годину, коли йшли заняття. Таким чином, коли питання обговорювалося, президента по імені Джон Кеннеді вже не існувало.

2. Збіг психічного стану з відповідною (більш-менш одночасною) зовнішньою подією, що має місце поза полем сприйняття (тобто на відстані) і тільки згодом верифікується. Ілюструючи дану групу фактів, К. Юнг указував на випадок з біографії Сведеборга, коли той, перебуваючи в іншому місті, “побачив” пожежу рідного Стокгольма, що дійсно мало місце як раз у той момент. Тут переборюються просторові обмеження, що накладаються принципом причинного пояснення

3. Збіг психічного стану з відповідною, але ще не існуючою, майбутньою подією, що віддалена в часі і, таким чином, може бути перевірена лише згодом. Прикладами є пророчі сни, у яких людина бачить власне майбутнє, або майбутнє близьких їй людей. У цих випадках час втрачає абсолютне значення, стаючи відносним.

Наведемо ще один приклад синхронії.

У одній із своїх праць К. Юнг повідомляє про забавну історію мосьє Дешама і особливого роду пудингу із сливами, про яку розповів відомий французький астроном Фламмаріоном. Коли Дешам був хлопчиком, він одержав шматок цього особливого пудингу від мосьє де Фонжібю. Десять подальших років він не мав можливості знову спробувати це рідкісне блюдо, поки не побачив його в меню одного з паризьких ресторанів. Він попросив офіціанта принести його, але з'ясувалося, що останній шматок цього пудингу вже замовлений і замовлений саме мосьє де Фонжібю, який випадково зайшов у цей ресторан саме цього дня.

Багато років після цього мосьє Дешам був запрошений на вечерю, на якій цей пудинг повинен бути, що називається, цвяхом програми. Поглинаючи його, Дешам подумав, що не вистачає тільки мосьє де Фонжібю, який вперше познайомив його з цим делікатесом і без якого не обійшлася його друга зустріч з цим блюдом у паризькому ресторані. У цю хвилину задзвонив дверний дзвоник і до кімнати увійшов немолодий чоловік, що виглядав дуже збентеженим. Це був мосьє де Фонжібю, що опинився тут абсолютно випадково, – йому просто дали невірну адресу.

Існування подібних неймовірних збігів важко привести у відповідність з тими законами Всесвіту, які були вироблені матеріалістичною наукою, що описує світи з точки зору причинно-наслідкових зв'язків. І ймовірність того, що дещо подібне відбудеться випадково, настільки нескінченно мала, що не може навіть розглядатися як серйозне пояснення. Набагато простіше уявити собі, що подібні збіги мають якесь глибоке значення і є результатом жарту космічного розуму. Це пояснення особливо правдоподібно, якщо збіги містять елемент гумору, як воно часто і трапляється. Хоча випадковості подібного роду надзвичайно цікаві і самі по собі, роботи К. Юнга додають інший вимір, що зачаровує та змушує серйозно ставитись до цього аномального явища.

Відтак, усі ці феномени, не зрозумілі з погляду причинного пояснення, не можна, згідно К. Юнгу, розглядати як випадкові. Вони підкоряються принципу значимого збігу чи принципу синхронності. Цікаво, що В. Паулі, як і більшість квантових фізиків, усвідомлював, що субатомні події не можуть бути зрозумілими в рамках ньютонівської фізики і для їх пояснення потрібно прийняти існування деякої аказуальності (індетермінізму), чи холізму (супердетермінізму). У будь-якому випадку зникає різниця між “спостерігачем” і “тим, що спостерігається”. К. Юнг, в свою чергу, виявив, що подібні синхронності – дивовижні збіги, як правило, виникають тоді, коли активізуються певні глибинні структури психіки. Від припустив, що ці структури знаходяться на рівні, що був названий їм “психоїдним рівнем”, який міститься під колективним безсвідомим, там, де свідомість та матерія ще неподільні і не диференціюються – у “квантовій піні”, з якої ієрархічно виникає матерія.

Найбільш визначальні мислителі, такі як Аристотель, Кант, Гегель, вважали, що розвиток живого заданий наперед, тобто кожна істота несе в собі в прихованому виді мету свого розвитку і в загальному виді є цією метою. Отже, можна говорити, що всі речі і явища знаходяться в універсальному взаємозв'язку і тому несуть в собі сліди як теперішніх, так і

минулих явищ. Так, П. Кремер в книзі "Закон послідовностей" (1919 р.) писав, що послідовності всюдишні і нескінченні в житті, природі, космосі. Едвард Р. Дьюї в книзі "Цикли: таємничі сили, що породжують події" (1971 р.), Дж. Мітчелл та Р. Річард у книзі "Феномени книги див" (1987 р.) розповіли про парадоксальні періодичні події, дивовижні збіги, паралельні ланцюги подій. Так, наприклад, двох братів було збито на Бермудських островах тим же самим таксі, яке збило їх рік потому. Керував таксі той самий водій, в машині їхав той же пасажир, а брати їхали тією ж вулицею на тому ж мопеді.

Існує прислів'я, що процеси повторюються двічі, при цьому їх сакральні-піднесені і низменно-профанічні аспекти міняються місцями, коли трагедія зазвичай змінюється фарсом, або навпаки. Так в Росії свого часу соціал-демократи переросли в комуністів, що призвело до формування тоталітарної держави. Через 70 років комуністи переродилися у соціал-демократів, що призвело до процесу руйнування тоталітарної імперії, який здивував нас фарсом серпневих путчів. Приклади, подібні цьому, численні. Так перший російський цар з династії Романових розпочав своє правління з моменту коронації в костромському Іпатіївському монастирі. Останній російський цар з тієї ж династії, завершив своє правління в підвалі екатеринбургського будинку Іпатіїва. Крім того, першим російським царем був Михайло Романов, останнім – теж Михайло – брат Миколи II, що відрікся на користь останнього.

Наполеон I народився в 1769 році (1769–1821). Через 120 років народився Гітлер (1889–1945). До влади Наполеон прийшов в 1804 році. Через 129 років, в 1933 році це ж саме зробив Гітлер. У 1809 році Наполеон увійшов до Відня. Через 129 років, в 1938 році до Відня увійшов Гітлер. Наполеон напав на Росію в 1812 році. Через 129 років, в 1941 році, це зробив Гітлер. Наполеон програв війну в 1814–1815 роках. Через 129 років у 1945 році Гітлер програв свою війну. В цей час Гітлеру виповнилося 56 років, як і Наполеонові в день свого краху виповнилося 56 років.

Лінкольн (1809–1865), 16-й президент США, обраний на цю посаду в 1861 році. Кеннеді (1917–1963), 35-й президент США, став президентом через сто років, в 1961 році. Обидва вони були убиті у п'ятницю у присутності своїх дружин. Наступником Лінкольна був Джонсон (1808–1875), 17-й президент США. Наступником Кеннеді став також Джонсон (1908–1973), 36-й президент США. Другий Джонсон народився через сто років після першого Джонсона. Вбивця Лінкольна – Джон Уїлс Бут, народився у 1836 році. Вбивця Кеннеді Харвей Освальд народився через сто років, в 1936 році. Обидва вони були вихідці з півдня США, обидва були убиті до суду. Секретар Лінкольна за прізвищем Кеннеді, наполегливо радив йому не відвідувати театру в день вбивства. Секретар Кеннеді за прізвищем Лінкольн, також радила йому не їхати до Далласа, де він був убитий.

Це один підхід до обґрунтування явища синхронії. Як вчить астрономія, небесне склепіння здійснює свій повний оберт за 25920 років, складаючи немовби одну астрономічну добу планети Земля. Атлантида, як засвідчують легенди, загинула близько 12 тис. років тому. Древні стверджували: все повторюється через 10–12 тис. років, що складає половину астрономічної доби Землі. 1680 років – найбільш вірогідний інтервал, через який повторюються багато історичних подій, з'являються "двійники", оскільки якщо вважати, що "одна година історії" дорівнює середній тривалості людського життя (близько 70 років), то 1680 років складають 24 години. Саме через цей проміжок часу на історичному горизонті з'являються двійники: Корнелій Тацит і Пушкін, Федр і Крилов, Траян Марк Ульпій і Олександр I, Нерон і Павло I, Агріппіна-молодша і Катерина II, Агріппа Поступ і Петро III, Лжеагріппа і Пугачов, Юлій Цезарь і Петро I.

Юнгівський феномен непричинних синхронічних зв'язків виявляється в сфері

трансперсональної психології Ст. Грофа, який у книзі “Подорож у пошуках себе” [5] пише про особливі змінені стани свідомості, названі трансперсональними, тому що вони дозволяють трансцендентувати (перебороти) межі простору та часу нашого феноменального світу, даючи людині можливість вийти за межі самої себе, поєднати "Я" та "не-Я", людину і світ.

Принцип єдності "Я" та "не-Я" можна проілюструвати уривком з книги В. Пелевіна “Чапаєв і порожнеча”: “Уявіть собі непровітрєну кімнату, у яку набилося дуже багато народу. І усі вони сидять на різних кривих табуретках, на розхитаних стільцях, якихось клунках, і взагалі на будь-чому. А більш жваві і моторні прагнуть сісти на два стільці одразу або зігнати кого-небудь з місця, щоб сісти самому. Таким є світ, у якому ви живете. І одночасно в кожного з цих людей є свій власний трон, величезний, блискучий, що піднімається над усім цим світом і над всіма іншими світами теж. Трон воістину царський – немає нічого, що не було б у владі того, хто на нього зійде. І, найголовніше, трон абсолютно легітимний – він належить будь-якій людині по праву. Але зійти на нього майже неможливо. Тому що він займає місце, якого немає... Він знаходиться ніде”.

Новітня психологічна система “Симорон” закликає зруйнувати границі між "Я" и "не-Я". При цьому перераховуються різні аспекти такої границі: просторові границі – мої особисті речі, моя кімната, мій будинок, моя вулиця, моя країна, моя планета, моя сонячна система, моя галактика; часові границі – мій робочий день, мій місяць відпочинку, мій навчальний рік, моя юність, моя зрілість, моє життя. Є ще внутрішні границі – мої плани, мої ідеї, мої переживання, мої мрії, мої звички, мої страхи, мої хвороби, моє здоров'я. Усе це – границі, що відрізняють мене від інших людей. А де ж сама людина, її "Я"? У мозку, у душі, у центрі Всесвіту, у фізичному тілі, усередині своєї свідомості? Будь-яке слово виокремлює, обмежує якийсь об'єкт. І якщо ми визначаємо щось, то тим самим будемо границю між цим об'єктом і тим, що цим об'єктом не є.

Людина тут розглядається творцем зовнішньої і внутрішньої реальності, що є лише відображенням її "Я". Розв'язання конфлікту між "Я" та "не-Я", досягнення гармонії між ними тут досягається за допомогою певних психологічних технік.

На початковій стадії опанування системою “Симорон” вивчаються найпростіші способи корекції зовнішнього середовища як дзеркала, що відбиває "Я". Якщо людина корегує те, що знаходиться поза нею, то, зрозуміло, вона виправляє себе. Якщо вона стикається з хворобою у зовнішній реальності, це має розумітися та усвідомлюватися як зображення того, що гніздиться в самій людині, тому що породити хворобу могла тільки сама людина через транслювання її на екран зовнішньої реальності. Картини на цьому екрані для людини є попереджувачими сигналами про те, що може з нею статися через якийсь час. Спостерігаючи їх, людина має завчасно розпізнати, що її очікує через певний період. Бачачи хворобу поза собою, трансформуючи її у здоров'я, людина профілактично працює над собою, корегує і змінює себе, усуваючи можливість власного захворювання.

Симороніст не займається своєю особистістю, він займається собою винятково у своїх проекціях, у відображенні на зовнішньому екрані, тобто у зовнішньому світі.

Сигнали можуть бути і позитивними, що свідчить про те, що людина бажана природі, що вона є гармонічною. Тоді – це сигнали вдачі, сигнали підтримки. У такому випадку, щоб людина не робила, їй таланить. Цей стан симороністи називають ширянням. Якщо сигнали говорять про протилежне, то це сигналізує про те, що людина себе закрила, поставила пробки особистої зацікавленості, і її завдання полягає в тому, щоб витягти ці пробки, коректуючи поза собою зовнішнє середовище. Вища насолода для симороніста – це

цілковита відсутність себе і спостереження за собою винятково через зовнішні прояви. Коли симороніст творить життя, у нього не повинно виникати ніяких думок, емоцій або відчуттів, тому що він розуміє себе як сутність, що розпорошена у просторі і часі.

Відтак, симоронські техніки покликані гармонізувати "Я" та "не-Я", привести їх до єдності. Ці техніки реалізують принципи управління реальністю, коли симороністи використовують парадоксальні, "божевільні" ритуальні техніки. Ефект управління реальністю, який тут має місце, можна обґрунтувати за допомогою таких наукових фактів. Починаючи з 1996 року різко зросло використання в дослідженнях фізичних пристроїв – генераторів випадкових чисел (ГВЧ). Зазначені прилади засновані на записі так званого флікер-шуму і комп'ютерній обробці його сигналів, що автоматично відображають випадковий набір чисел у вигляді нуля і одиниці в серіях по 200 біт на секунду і підрахунку за спеціальною програмою вірогідності появи цих чисел та її відхилення від середніх значень за наявності зовнішніх дій. Як відомо в математиці, поява таких чисел при безперервній роботі кожного ГВЧ є абсолютно випадковою подією. Згідно міжнародному проекту подібні генератори були встановлені в 60 країнах світу, де вони працюють безперервно всі роки. Виявилось, що в дні, коли увага світової громадськості повернута до важливих подій у житті людей, наприклад, до терористичного акту в Нью-Йорку 11 вересня 2001 року, смерті відомих світових осіб – принцеси Діани, Матері Терези, Папи Іоанна Павла II або до проведення суспільно-значущих заходів в спорті, культурі, всі ці події знаходять віддзеркалення в роботі ГВЧ.

Виявляється це в тому, що точно в той же самий час, той же день, годину і хвилину вірогідність повторюваності одних і тих же чисел серед всіх ГВЧ різко і високо статистично достовірно зростає. Це явище вказує на те, що є прямий зв'язок у світовому масштабі між Глобальною Свідомістю і емоційним станом людей, причетних до таких подій, і роботою електронних приладів типу ГВЧ. Відтак, можна припускати кумулятивний глобальний ментальний вплив величезних мас людей на роботу ГВЧ на квантовому рівні і, отже, вплив на хвилеву функцію квантових об'єктів і зміну ентропії самої системи. Це також підтверджують і психофізичні експерименти, проведені з електронним годинником: квантовий мікрорезонатор прискорював свої показники під час хвилювання людини і уповільнював їх під час її засинання [Дубров А.П. Когнитивная психофизика : Основы. – 2-е изд., исп. и доп. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2006, с. 83-84, 179].

Цей та інші наукові факти говорять про те, що людське суспільство (як актуальне, так і віртуальне – у вигляді певних архетипів колективної підсвідомості, за К. Юнгом) виявляє свій індивідуальний темпосвіт, який впливає на всіх представників цього суспільства через так звані суспільно-сугестивні норми. "Божевільні" симоронські ритуали й спрямовані на звільнення людини від нормативного підґрунтя суспільного існування.

На це, власне, спрямована і відома у деяких колах дослідників концепція трансферфінгу – управління реальністю [Зеланд В. Трансерфинг реальности. Обратная связь. Часть 2. – М., 2008]. Розглянемо її головні аспекти – ключові поняття і теоретичні основи.

1. Реальність (просторово-часовий континуум) є своєрідним полем (простором) потенційно можливих станів, надалі – простір варіантів. Простір варіантів є свого роду матрицею, шаблоном, за яким відбувається рух всієї матерії. У ньому зберігається інформація про те, що і як повинно відбуватися в матеріальному світі. Число різних потенційних можливостей нескінченне. Сектор є ланкою простору варіантів, де містяться сценарій і декорації, тобто траєкторія і форма руху матерії. Іншими словами, сектор визначає, що у кожному окремому випадку має відбуватися і як виглядати. Інформація

знаходиться у просторі варіантів стаціонарно, у вигляді матриці. Структура інформації організована в пов'язаних один з одним ланцюжках. Причинно-наслідкові зв'язки породжують перебіг варіантів (потоки подій).

2. У навколишньому просторі в необмеженій кількості також знаходиться Вільна енергія Космосу (життєва енергія, прана та ін.). Всі живі істоти можуть певним чином утилізувати цю енергію.

3. Вільна енергія входить у тіло людини у вигляді центральних потоків, формується думками (наміром) і на виході набуває параметрів, відповідних цим думкам (наміру). Модульована енергія накладається на відповідний сектор у просторі варіантів, що приводить до матеріальної реалізації варіанту. Ступінь тієї, реалізованості (проявів) модульованої енергії щодо людини залежить від таких чинників як єдність душі і розуму, а також рівня енергетики. Іншими словами, енергія думок (тобто сукупність всіх інтенцій, намірів організму) не зникає безслідно – вона здатна матеріалізувати сектор простору варіантів, за своїми параметрами відповідний мисленому випромінюванню. Своїми безпосередніми діями з одного боку і думками (наміром) з іншого кожна жива істота створює шар свого світу. Шари різних істот відрізняються один від одного в тому ступені, в якому свідомості цих істот індивідуальні (унікальні). Всі ці шари накладаються один на одного, і таким чином кожна істота робить свій внесок у формування реальності

4. Поза спостерігачем говорити що-небудь конкретне про Реальність не має сенсу. Лише свідомість (будь-яка, а не тільки людини) проводить певну структурування в Реальності. Параметри цієї структурування повністю задаються властивостями сприймаючої свідомості.

5. Траєкторія руху суб'єкта в просторі варіантів сприймається як лінія життя (одним з проявів якої, є відчуття часу). Доля людини (лінія життя) є ланцюжком секторів, приблизно однорідних за якістю. Теоретично не існує ніяких обмежень щодо можливих поворотів долі людини, оскільки простір варіантів нескінченний.

6. Можна припустити, що рух, не схильний до зовнішніх сил, відбувається за лініями найменшого опору (свого роду геодезичними лініями, які є лініями на поверхні, головні нормалі всіх точок якої збігаються з нормаллями до поверхні; найкоротшою лінією на поверхні між двома крапками буде частина Геодезичної лінії, що проходить через ці крапки; у механіці Геодезична лінія грає важливу роль по ній рухається крапка, що мусить залишатися на поверхні у тому випадку, коли на крапку не діють ніякі зовнішні сили). Цілком імовірно, що в просторі варіантів існують різноманітні аттрактори (цілі), цим пояснюється схожість людських долі.

7. Світ є дуальним дзеркалом, на одній стороні якого знаходиться матеріальна дійсність, а на іншій – метафізичний простір варіантів. Людина усвідомлює реальність так, як її навчили це робити. Життя подібне до несвідомого сновидіння наяву, тому що людина не має точки опори щодо реальності. Спусти́ться в зал для глядачів і спостерігайте. Дійте відчужено, здаючи себе в оренду і залишаючись спостерігачем. Зниження рівня важливості, рух за течією варіантів і координата дають можливість рухатися усліпу в сновидінні наяву. Життя кожної живої істоти – це сновидіння Бога. Мета життя, а також саме служіння Богові полягає в творінні разом з Ним. Процес досягнення мети є двигуном еволюції. Мінливість видів у процесі еволюції формується наміром. Бог творить реальність і управляє нею через намір всього сущого. Кожній живій істоті Бог надав свободу і владу формувати свою реальність у міру своєї усвідомленості. Якщо ви виявляєте намір, вважайте, що це намір Бога. Як ви можете сумніватися в тому, що воно

буде виконано? Не просити, не вимагати і не добиватися, а створювати.

Ми вважаємо, що вищевикладені елементи обґрунтування нелінійного прогнозування дозволяють використовувати його як цілком науковий метод аналізу історичних подій. Ми використовуємо цей метод під час аналізу терористичного акта в Америці 2001 р. Зрозуміло, що останній, будучи “вершиною айсберга”, “крапкової” маніфестацією деякого глобального й глибинного процесу, має розглядатися в широкому історичному контексті (тобто бути пов’язаним із попередніми подіями-провісниками) та слугувати в якості провісника деяких майбутніх подій.

Що ж це за глобальний процес, канвою якого історія іноді “вишиває” актами витонченої соціальної агресії, коли безсумнівні колосальні науково-технічні та культурно-історичні досягнення людства виявляються такими, що суперечать очікуванім досягненням у сфері морального освоєння світу?

Особливості лінійного аналізу подій полягають у пошуку причин (як незначних, так і глибинних) тих або інших подій і супутніх їм чинників та приводів. За цих умов цілком задовільних причин, що відповідають принципу древніх “кому це вигідно”, може бути знайдено безліч, але лише одна з причин у остаточному підсумку може бути реально пов’язаною з дійсним генезисом аналізованої події. Так, причиною американської трагедії може бути нафта, тобто боротьба в сфері нафтового бізнесу між Сходом та Заходом. Тут же можна говорити й про глибинний феномен протистояння Сходу та Заходу. Близьким до цього пояснення є причина, що ґрунтується на діалектичному механізмі розвитку будь-якого системного утворення – в даному випадку планетарного організму, що функціонує в площині діалектичної взаємодії капіталістичного і некапіталістичного світів, кожен з яких кристалізується навколо наддержави-імперії. За цих умов розпад однієї з імперій (СРСР) змушує розпадатися й іншу імперію (США), коли в механізмі планетарної еволюції починають виокремлюватися інші протидіючі моменти (наприклад, Схід та Захід).

Інша причина може вбачатися в боротьбі за економічне лідерство, за ринки збуту та дешевої робочої сили між певними групами держав. Деякі вбачають як причинну підставу американських подій спробу Америки за допомогою останніх усталити своє міжнародне положення й активізувати свою економіку, як, утім, й положення всього західного світу. Дійсно, після відомого терористичного акту американський народ згуртувався навколо свого президента, дії якого одержали карт-бланш у вигляді підтримки багатьох країн не тільки Заходу, але й Сходу.

Ще одну глибинну причинну підставу деякі бачать у тому, що в останні десять років спостерігається значне посилення сонячної активності, що викликало серію землетрусів по всій планеті. Інші вважають, що Америка стала ареною експерименту з застосуванням психотропної зброї, покликаної впливати на індивідуальну та масову свідомість.

Нелінійний аналіз, таким же чином, як і лінійний аналіз, може виокремлювати ті або інші причини, проте він фокусується на наріжних тенденціях розвитку сучасного світу, що, будучи “багатозначно-сутінковими” сутностями, втілюються тут у міфо-символічній формі.

Отже, з позиції нелінійного аналізу, аналізуючи будь-яку подію, потрібно мати на увазі ту обставину, по-перше, що ця подія включена в контекст деякої глибинної метаподії; і по-друге, є певним процесуальним експесом, якоюсь ненормальністю. Тобто події завжди породжуються певним порушенням загального “буттєвого балансу” Всесвіту, станом невідповідності дійсного та можливого: як писав П.Кюрі, “немає дії без причини. Дії – це

явища, для виникнення яких завжди необхідна деяка дисиметрія” [див. 4, 75], тобто деяка невідповідність між енергетичним статусом систем, що приходять у зіткнення. Ця невідповідність виникає з коливального синусоїдального характеру будь-якого процесу, коли за спадом обов’язково слідує підйом. У науці цей принцип знаходить своє втілення в законах збереження матерії та енергії, а в сфері релігії – у законі відплати, коли та чи інша дія людини має тенденцію “погашатися”, нейтралізуватися якоюсь спокутною протидією, еквівалентною дії, що її породила. У Біблії даний принцип ілюструється рядками: “хто з мечем прийде, від меча й загине”, або “око за око, зуб за зуб”.

Таким чином, філософський принцип єдності світу дозволяє аналізувати його з позиції дзеркальних процесів, що є братами, хоча й не близнюками, внаслідок множини “викривляючих” флукуацій, що мають місце в площині “головного дзеркала” Всесвіту – фізичного вакууму. Так, безперечно, порівняно недавня руйнація великої кількості буддистських святинь в Афганістані в 2001 р., що виявилися глибоко ворожими правлячим колам цієї країни, повинно було породити відповідну дзеркальну агресію, що незабаром не могла не з’явитися у вигляді загрози з боку військової машини США. Коли влітку 2001 року в Афганістані зруйнували всі буддистські святині, тоді нікому в голову не могло прийти, що через яких-небудь декілька місяців дана країна буде об’єктом збройного вторгнення Америки, Англії й інших капіталістичних держав.

Сполучені Штати, у свою чергу, внаслідок непомірного зростання свого впливу у світі і прагнення їм маніпулювати (у рамках цього прагнення можна говорити й про фінансову підтримку Штатів різноманітних терористичних організацій), встали на позицію тотальної конфронтації буквально із усією планетою. Кожен акт такої конфронтації відбивався в США у вигляді всіляких кризових явищ, таких, наприклад, як серія невмотивованих масових убивств у американських школах, церквах, дитячих садках та інших місцях. Всі ці кризові соціальні явища – суть ланки єдиного ланцюга деякої події X, що несе в собі відповідну агресію стосовно США. Цілком зрозуміло, що так званий терористичний акт 2001 р. (дехто вважає, що ця подія була зрежисована урядом США) – одна з найбільш значних подій у ланцюзі X, і, цілком можливо, що не остання, оскільки процес X має або згаснути, або досягти свого апогею. І в першому, і в другому випадку для цього буде потрібний певний ряд проміжних подій, що несуть негативну семантику й мають ініціювати резонансні антиподи-події поза територією США.

Розглянемо ще декілька дзеркальних подійних паралелей. Пригадаємо, яким потрясінням для населення СРСР була посадка одномоторного літака західнонімецького парубка на Червоній площі в Москві у 1989 р. Ця трагікомічна подія постала не тільки провісником соціального розладу найбільшої з усіх імперій світу (тобто ключовою подією деякого єдиного деструктивного процесу X), але й тим фатальним чинником, що порушив динамічний баланс системи, іменованої Радянським Союзом (а також і соціалістичного табору в цілому), виявляючи дію одного з законів теорії катастроф, який говорить, що будь-яка система може достатньо довго чинити опір зовнішній руйнівальній дії за рахунок внутрішніх компенсаторних можливостей, поки вона не вичерпає ресурси свого “гомеостазу” та не почне розпадатися, а цей розпад набуває лавиноподібного катастрофічного характеру, приводом для якого може слугувати зовсім незначна обставина [1].

У 1912 році в Атлантичному океані, вийшовши у свій перший і останній рейс, потонув "Титаник", найскладніший в технічному відношенні на той час об’єкт. Ця дуже символічна подія була немов би “фатальним викликом”, кинутим планетарній цивілізації стихією морських глибин. Глибоко уражена в своїй науково-технічній основі, земна цивілізація незабаром потерпіла й від набагато більш серйозної шкоди – як від Першої

світової війни, так і від наступної за нею серії революцій та громадянських війн, що так чи інакше вилилися в Другу світову, а після неї – у “холодну війну” між двома ворогуючими соціально-політичними системами.

Згадаємо подію, коли морська безодня поглинула один із найдовершеніших техногенних земних об’єктів – російську атомну субмарину "Курськ", один із членів екіпажу якої у своєму передсмертному листі улюбленій жінці писав про те, що субмаринам такого класу, як "Курськ", не можуть загрозовувати жодні трагічні випадки.

Виникає питання: провісником якої фатальної події Х є загибель "Курська", що, без сумніву якось пов’язана з іншою ланкою в ланцюзі цієї події Х – терактом у США? Ми вважаємо, що згаданий теракт є глибоко символічним та красномовно свідчить про фатальну подію Х, що наближається, – корінну трансформацію сучасної цивілізації.

Відзначимо, що характерною рисою методу нелінійного прогнозування є те, що тут події не тільки розглядаються як ланки одного ланцюга, але й наділяються певною семантикою, що несе певне прагматичне значення, що впливає із символіки події, яка витягається з неї як за допомогою інтуїції аналітика, так і на підставі положень концепції універсального семантичного простору Всесвіту (К. Александер, В. В. Налімов, О. В. Вознюк і ін.), символічної архітекτονіки колективного несвідомого (К. Юнг), а також усього попереднього досвіду, тобто прецедентів (“рівнобіжних подій”), вже мавших місце.

Річ у тім, що основне положення філософії про єдність світу, що втілюється в принципі антропологічної співпричетності сучасної космології та квантової фізики, зумовлює таке розуміння Всесвіту, у котрому кожен його процес має розглядатися в єдності морального та фактологічного, тобто кожен факт дійсності наділяється певним змістом, одухотворяється і психізується. Таким є новий постнекласичний підхід до аналізу дійсності, що знаменує собою повернення спіралі історичного розвитку на кола своя, але на більш вищому рівні розвитку, коли антропоцентричні та панпсихічні уявлення примітивних і древніх культур виявляються тотожними сучасному принципу космологічного доповнення, коли, по суті, релігійні та наукові положення починають перетинатися, виявляючи загальну “територію”, що зараз спільно освоюють науковою і релігійною свідомістю – Цілісність.

Цілісність саме й передбачає те, що під час інтерпретації дійсності варто використовувати положення нелінійного аналізу, одним із принципів якого є символізація буття, що реалізує стрижень принципу цілісності – єдність буття та свідомості, психічного та фізичного. Виходячи з принципу символізації подій та беручи до уваги прецедент із посадкою західнонімецького літака на Червоній площі, що випередив розпад соціалістичного табору, можна певним чином трактувати й подібну ж, але не м’яку, “посадку” літаків на найважливіші об’єкти США в ході останнього теракту в кращому випадку як провісник розпаду військової й економічної коаліції західних держав, а в гіршому – як провісник руйнації всієї технократичної західної цивілізації. Судите самі: руйнація двох висотних будинків Усесвітнього торговельного центру в Нью-Йорку, у котрих одноразово могли перебувати більш ніж 50 тисяч чоловік, і які символізували сутнісний механізм функціонування сучасної цивілізації (торговий обмін) та втілювали в собі найбільш значний як символічний, так і фактичний осередок цього обміну на землі, – ця руйнація символізує (а тому, відповідно до нелінійного аналізу, і випереджає) майбутню руйнацію цієї сучасної цивілізації. Дуже показовим у цьому зв’язку є спад економічної діяльності головних капіталістичних країн, а також той факт, що світова економіка зараз знаходиться в найгіршому стані, ніж будь-коли за останні 20–30 років.

Якщо зануритися в культурологічних шарах нашої цивілізації, то можна знайти ще одну красномовну символічну підставу даного висновку. Пригадайте відомий фільм Кінг-Конг, де після деяких кінематографічних перипетій земна цивілізація виходить переможцем у схватці з найбільш концентрованим утіленням природного начала нашої планети – гігантською мавпою. Їй поклонявся як Богу примітивний острівний народ, що жив у патріархальній гармонії з природою. Дуже символічним є те, що головними підмостками даного двобою (у якому, до речі, лише незначна частина людей була на боці мавпи-жертви) слугували саме висотні будинки Всесвітнього торгівельного центру.

І якщо у фільмі природа зазнала поразку в схватці з людиною, то зараз остання має зазнати збитки від природної (стихійної) сили події Х, що розгортається, екстрапольованої за допомогою застосовуваного нами нелінійного аналізу, відповідно до котрого кожна подія є символічною ланкою в ланцюзі більш глобальної події; і чим більш значною (несподіваною, нетривіальною, рідкісною, а тому, відповідно до теорії інформації, інформаційно насиченою) є та або інша подія, тим більший резонанс вона має викликати, виступаючи специфічним провісником майбутніх подій, семантика яких може бути витягнута із символіки події-провісника.

Будь-яку подію можна аналізувати відповідно до її інформаційної ваги, що визначається частотністю даної події, коли враховується ступінь її очікування (сподівання), її рідкість, незвичайність. За цих умов чим більш неймовірним є подія, тим більше прогностичне навантаження вона несе. Крім того, велике значення має кількість людей, що постають свідками (або учасниками) події. Що ж стосується події 11 вересня 2001 р., то вона може бути оцінена як найбільш інформаційна протягом всієї історії людства, оскільки за нею спостерігала найбільша кількість людей, а сама ця подія характеризується найвищим ступенем несподіваності.

Перерахуємо деякі з подій-провісників глобального процесу Х. Це, по-перше, загибель Титаника (знаменуюча собою момент уразливості технократичної цивілізації); ланцюг руйнівних війн та революцій, фашистський та сталінський режими, що пішли за цим; атомні вибухи в Хіросімі і Нагасакі в Японії (знаменучі собою прихід атомного сторіччя й постаючи одночасно резонансною подією в Перл-Харборі, яка, на думку деяких аналітиків, була зрежисована урядом США з метою створення патріотичного духу в американського народу, який до цієї події не бажав воювати у Другій світовій війні); “холодна війна” (яка підсилюється локальними військовими конфліктами практично у всіх кутках планети), що виступає певним історичним підсумком атомного сторіччя, котрий репрезентує нове політичне явище: “баланс сил” (або стратегію ядерного стримування, основним моментом якої було “гарантоване взаємне знищення”), що підтримується за рахунок чинника атомної енергії (подібно до того, як елементарні частки усередині атомного ядра утримуються разом ядерною сильною взаємодією); аварія на Чорнобильській атомній електростанції (Україна), що знаменує собою момент уразливості тепер вже атомної цивілізації; посадка Руста на Червоній площі в Москві, опорі соціалістичного табору, знаменуюча собою його розпад (який пройшов через трагікомічний серпневий путч 1991 року, а також супроводжувався військовими конфліктами на Близькому Сході, Кавказі, Балканах, у Середній Азії), що призвело до порушення ядерного “балансу сил” й виходу на новий механізм, що підтримує цей баланс – ноосферний (розумний, інформаційний) – і до кристалізації ноосферної цивілізації (В. І. Вернадський); поява на історичній арені нових подій інформаційної природи: виборчий парадокс у США, коли сотня голосів виборців Флориди вирішують долю США в останніх президентських виборах; аварія на субмарині Курськ, що знаменувала собою чергову поразку атомної цивілізації; руйнація буддистських святинь в Афганістані (релігійний акт вандалізму, напевно, найбільш серйозний зі всіх відомих в історії), що свідчить про

особливу актуальність ноосферно-інформаційних регуляторів земної цивілізації; теракт в Америці 11 вересня 2001 року, що має саме ноосферну (інформаційну) природу. Наступна подія у цьому чергуванні подій, що виражають суть глибинної події Х, пов'язана з наступними військовими конфліктами на Сході, оскільки мусульманська цивілізація зазнала серйозної поразки, що відкриває можливість певної протидії.

Зазначимо, що формування ноосферної реальності, тобто універсальної сфери розуму, де буття та свідомість, внутрішній та зовнішній простір людського існування методологічно ізоморфні та онтологічно тотожні, виявляє феномен нелокальності на соціально-політичному рівні, коли частина та ціле починають виступати рівноцінними сутностями, коли сучасний світ є настільки інтегрованим і глобалізованим економічно й політично, що порівняно невеличкий локальний конфлікт зараз може мати найбільш трагічні наслідки для усього світу.

Слід відзначити, що принцип цілісності світу передбачає сполучене використання нелінійного та лінійного прогнозування. До останнього можна віднести нашу методику аналізу інформаційної ваги подій, що в результаті такого аналізу ранжуються відповідно до їхньої інформаційної ваги в багаторівневій мережній структурі, де можуть виокремлюватися вектори глобальних та локальних процесів, що указують загальний та поодинокий напрямок світових подій.

У висновку хотілося б доповнити наш нелінійний аналіз подій у США аналізом саме лінійним (який робить зрозумілим суть даних подій саме на лінійному відрізку історії), блискуче зробленим В. Ю. Вінником (м. Житомир): “США переживають кризу непомірного розростання, що (як виявляється з множини історичних прикладів) передуює краху будь-якої імперії. Механізм цієї кризи в цілому подібний до механізму традиційної для капіталізму кризи надвиробництва. На першому етапі держава розвивається екстенсивно, з наростаючими темпами розповсюджуючи свій вплив по усьому світі. За цих умов сама переживає підйом й процвітання, одержує надприбутки і, у погоні за ще великим збільшенням їх, приносить деяке керування вже наявними ресурсами в жертву кількості. На другому етапі виявляється незбалансованість. Гігантська Ойкумена перетворюється для Метрополії з джерела всіх мислимих благ на джерело все більш зростаючого головного болю. Як-от: Метрополія, розповсюджуючи свій вплив на інші регіони, не тільки отримує права на них, але (все має свій зворотний бік) й певні зобов’язання. Прагнучи вирішувати зовнішньополітичні задачі, складність котрих різко зростає зі зростанням числа країн, утягнених у сферу стратегічних інтересів Метрополії, остання неминуче втрачає контроль над частиною зовнішніх та частиною внутрішніх процесів. Особливість процесу утвердження своєї могутності Ойкуменою полягає в тому, що Метрополія вже не може в однобічному порядку відмовитися від свого панування (і від домагань на ще більше панування), щоб зробити перепочинок та зосередитися на своїх внутрішніх проблемах. Якщо колись вона була господарем стану, то тепер стає заручницею нею же запущених процесів. Вона змушена продовжувати втручатися у всі світові політичні процеси, щоб підтримувати статус великої держави – і тим самим розпорошує так необхідні їй сили та ресурси, позбавляючи себе останньої можливості вирішити внутрішні проблеми. Сюди ж приєднується ще один чинник. Надмірно активна, скажімо, діяльність Метрополії на зовнішній арені неминуче викликає чиєсь невдоволення, часом дуже сильне. Достатньо лише задатися питанням, кому Америка перейшла дорогу за останні 20–30 років, щоб дійти висновку: Америка сама себе занурила в атмосферу конфронтації зі всіма (хоча й у різному ступені)... маємо: небувала концентрація, лавиноподібне зростання невдоволення Штатами і в той же час – відносно ослаблення самих Штатів, і ще плюс до цього цілком реальна економічна та політична вигода у випадку падіння Штатів практично для всього іншого світу. Така ситуація просто

не могла не розв'язатися відкритим широкомасштабним конфліктом!"

Слід сказати, що людство входить до нової історичної епохи, яка виявляє вразливість великодержавної авторитарної позиції сучасних капіталістичних країн. Це епоха ноосферної реальності, що може розумітися як новий емоційно-ментальний стан біосфери, при якому розумна діяльність людини стає вирішальним чинником її розвитку. Для ноосфери характерна взаємопотенціююча взаємодія людини та природи, що виявляє зв'язок законів природи з законами мислення та соціально-економічними законами. Ноосфера, за В.І.Вернадським, потребує глобального керування планетарними процесами відповідно до єдиної розумної волі, що ґрунтується на принципі цілісності.

Зазначені висновки, які були сформульовано у 2002 році у книзі [Вознюк О.В. Соціосинергетика та ідеологія держави : навч. посібник / О. В. Вознюк, І.Г. Грабар, М.А. Козловець. – Житомир, 2002], знайшли певне підтвердження у глобальній соціально-економічній кризі 2008-2010 рр. – найбільш серйозній економічній кризі, яку зазнало людство за свою історію.

Слід очікувати на певну глобальну подію загальнопланетарного масштабу, яка може докорінно змінити людську цивілізацію (див. додаток 1).

Слід додати, що нещодавно мала місце колосальна техногенна катастрофа у Мексиканській затоці (див. Додаток 2). Ця подія є глибоко семантичною: у квітні 1986 року мала місце найбільш значуща в історії людства техногенна катастрофа – Чернобильська аварія, яка у плані семантики пов'язується із "чорним пилом" (біблійною "зіркою полинь") – тобто із земною і одночасно огненною (радіація) стихіями. Катастрофа у Мексиканській затоці, яка також відбулася у квітні, – це найбільш значуща та велика техногенна аварія людства, яка пов'язані із стихією води. Дві колосальні деструктивні події немов би зустрілися з періодом 24-25 років – що є часом зміни одного покоління людей.

Відтак, за останні 25-100 років відбуваються події, які не мали прецедентів в історії людства, тобто події, про які ми говоримо як такі, що відбулися вперше. Зазначене вище дозволяє дійти висновків не тільки про очікування події Х (яка докорінно змінить соціально-економічний ландшафт нашої планети), але й про фактор свідомості, яка починає розглядатися як головний механізм керування реальністю.

Література

1. Арнольд В. И. Теория катастроф. – М.: Наука, 1990.
2. Бом Д. Причинность и случайность современной физики. – М.: Ин. лит., 1959.
3. Борн М. Физика в жизни моего поколения. – М., 1963.
4. Брагина Н. Н., Доброхотова Т. А. Функциональные асимметрии человека. – М.: Медицина, 1988.
5. Гроф С. Путешествие в поисках себя. – М., 1994.
6. Гулыга А. В. Космическая ответственность духа // Наука и религия. – 1989. – № 8. – С. 32–34.

7. Девис П. Случайная вселенная. – М.: Мир, 1985.
8. Казначеев В. П., Спирин Е. А. Космопланетарный феномен человека: проблемы комплексного исследования. – Новосибирск: Наука, 1991.
9. Капра Ф. Дао физики. – СПб.: Орис, 1994.
10. Пригожин И. От существующего к возникающему: Время и комплексность в физических науках. – М.: Наука, 1985.
11. Фролов И. Т. Перспективы человека. – М.: Наука, 1983.
12. Цехмистро И. З. Поиски квантовой концепции физических оснований сознания. – Харьков: Вища школа, 1981.

Додаток 1

Людство, яке входить у критичну фазу своєї еволюції, занепокоєне тривожними передчуттями глобальної катастрофи, чи “екологічного апокаліпсису”, який на тлі різкої та докорінної зміни планетарного клімату сприймається релігійною свідомістю як “кінець світу”. Підкреслюється, що “символізм Другого пришествя пов’язаний не лише з іудейсько-християнською релігією. Антропологи, історики, богослови виявили паралельні поняття в ісламі, буддизмі, зороастризмі, а також у культурах “третього світу” Бразилії та Африки” [Нэсбитт Д. Что ждет нас в 90-е годы. Метатенденции, год 2000 / Д. Нэсбитт, П. Эбурдин. – М.: Республика, 1992, с. 313]. Буддисти очікують Майтрею, спасителя людства, що з’явиться у Калі-Юга (залізний вік), християни чекають на друге пришествя, іудеї – на перше, зороастрийці очікують Сошіюша, мусульмани – Мунтазара, китайці – Мітоло, китайці-буддисти – Міле, японці – Міроку, індуси – Калка Аватару... Численні пророки минулого й сьогодення закликають нас “бути готовими до події божественного гатунку та величезного значення, події, яка насувається з наростаючою швидкістю. Грізні оракули провіщують, що терміни вже вичерпані” [Генон Р. Царь мира / Р. Генон // Вопросы философии. – 1993. – № 3. – С. 133].

Вивчаючи різні цикли людства, можна констатувати, що багато циклів збігаються у 2015 році. Це час нового циклу розширення Сонячної системи [Бугаев А.Ф. Введение в единую теорию мира / А.Ф. Бугаев. – М.: Белые альвы, 1998, с. 23], а, можливо, й галактики, коли Юпітер почне перетворюватись на зірку, а Земля – набуде стану Юпітера, оскільки зоряні системи як пульсаційні сутності завжди проходять у своєму розвитку критичні періоди [Бугаев А.Ф. Введение в единую теорию мира / А.Ф. Бугаев. – М.: Белые альвы, 1998, с. 24]. Дослідження засвідчують: трансмутаційний розвиток речовини планети Земля супроводжується прискоренням тектонічних процесів, ростом їх інтенсивності, появою вибухових процесів. Деякі геологи вважають, що планета Земля знаходиться на останньому етапі планетарно-геологічної еволюції, коли “вичерпуються точкові групи симетрії у мінеральному світі... Тривалість кожного (тектонічного) етапу на 50 млн. років коротше попереднього, а останній етап не скорочується на цю величину. У результаті подальше зменшення тривалості неможливе... Іншими словами, сучасна доба виявляється поворотним пунктом геологічної, і, мабуть, біологічної історії Землі” [Бугаев А.Ф. Введение в единую теорию мира / А.Ф. Бугаев. – М.: Белые альвы, 1998, с. 139].

Відомо, що період прецесії земної осі, за час якого вона звершує повний оберт, складає близько 26 тисяч років, що є астрономічною “добою” планети Земля. Відомо і те, що на

порозі другого тисячоліття нашої ери чергова астрономічна “доба” земної історії виявляє перехідний момент. Не виключено, що о цю пору на Землі буде відбуватися дещо незвичайне, про що Біблія оповідає як про “кінець світу” [Фрисселл Б. В этой книге нет ни слова правды, но именно так все и происходит / Б. Фрисселл. – К.: София, 1997].

Як пише М.М. Палтишев, за даними Об'єднаного інституту геології, геофізики і мінералогії, нині (2001 р.) природа знаходиться у незвичайному стані – стані переходу в нову якість клімату і біосфери. З абсолютно неясних причин припинилося накопичення вуглекислого газу і метану (на які списували "парниковий ефект") в атмосфері Землі. Фіксується різке зростання рівня приземного озону. Одночасно на Сонці відбувається процес надзвичайної важливості: наростає інтенсивність короткохвильової частини видимого світу і ультрафіолетового випромінювання (Сонце біліє!) Змінився і сейсмічний режим планети: джерела землетрусів піднялися з великих (300-700 км.) і середніх (50-300 км.) глибин у верхню частину земної кори (менше 50 км.). Збільшення кількості і розширення географії мілкофокусних землетрусів повністю змінює характер геодинамічних процесів. Слід зазначити і серйозні видозміни електромагнітного каркаса Землі. Швидко знижується напруженість магнітного диполя Землі і зростає напруженість світових магнітних аномалій (Східносибірської і Бразильської). Надходять повідомлення про розширення полярних щілин у магнітному полі, через які проникають могутні потоки космічної плазми. У результаті відбувається різке потеплення територій за Полярним колом (на 9-10° у рік). Учені відзначають: якщо раніше процес переполюсовки – міграції Північного полюса на Південний – складав 16 см у рік, то зараз він досягає 36 км. у рік. Йде докорінне перетворення кліматичної машини Землі, катастрофічними темпами змінюється кількість і якість живих видів, зростає електромагнітна потужність земної магнітосфери, не виключена можливість появи небесного світила через трансформації Юпітера, магнітосфера якого за десяток років зросла майже в два рази, у зірку. Відбувається перетворення Місяця на живий в геологічному відношенні об'єкт Сонячної системи – з атмосферою, магнітосферою, швидким обертанням. Кліматичні зміни на Землі видно вже неозброєним оком: Антарктида змінює свою конфігурацію, вічні льоди моря Роса розколюються на айсберги і тануть, стрімко зростає рівень води в Каспійському морі, в багатьох містах піднялися ґрунтові води, зростає рівень катастрофічних злив та шквалів. За останні 50 років у декілька разів збільшилась геокліматична активність Землі. Постають питання: Як же виживати в цьому житті? Як навчати і виховувати дітей? Які знання їм необхідні? Які принципи мають стати підґрунтям сучасної освіти, якщо й езотеричні, і наукові знання, накопичені людством, сьогодні прийшли до одного і того ж висновку – Земля переходить у новий якісний стан, і тому люди, які не зможуть відповісти суворим викликам планетарної історії, будуть втрачені. Придатність людини до нового життя оцінюватиметься не в кілограмах, грошах і владі, а в емоційній, інтелектуальній і вольовій потужності, що гармонізується еволюційними вимогами. Свідома праця і свідоме страждання – ось шлях порятунку у наш архіскладний час [Палтишев М.М. Педагогическое мастерство и пути его достижения. Из произведений народного учителя / М.М. Палтишев. – К. : Изд. Еше О.М., 2000, с. 106-109].

Психологи, які досліджують динаміку статевих відносин, де ступень статевої диференціації виявляє рівень розвитку соціумів (коли статево-рольова диференціація у психолого-соціальному відношенні зменшується, це свідчить про критичний стан еволюції соціуму), доходять висновку про зменшення психологічної диференціації статей. Про зміст, сутність та наслідки такого критичного стану людської цивілізації йдеться у книзі А. Тоффлера "Шок майбутнього" (1974 р.), у доповідях Римського Клубу: "Межі зростання" (1973 р.), "Людство в зворотному пункті" (1977 р.); "Про новий міжнародний устрій" (1978 р.), у праці А. Печчеї "Майбутнє в наших руках" (1988 р.) та ін.

Не тільки релігійний, астрономічний, психологічний, але й історичний аналіз сучасної епохи переконує в тому, що людство як цілісний організм увійшло у критичний стан. Як пише І.М. Д'яконов, у наш час феномен глобального прискорення історичного розвитку стає особливо помітним. 1 млн. років в палеоліті виявляється еквівалентним 40 рокам в наш час, тобто, по суті, життю одного покоління. Від появи *Homo sapiens* до кінця першої первісної фази розвитку людства минуло не більш ніж 30 тис. років. Друга первіснообщинна фаза тривала приблизно 7 тис. років. Третя фаза (рання давність) продовжувалась близько 2 тис. років, а четверта (імперська давність) – 1,5 тис. років. П'ята фаза (середньовіччя) тривала вже близько 1 тис. років. Шоста (абсолютистська постсередньовічна) нараховує приблизно 300 років. Сьома капіталістична фаза продовжувалась не набагато більше ста років. Нарешті тривалість восьмої фази (посткапіталістичної) поки що неможливо точно визначити. Нанесені на графік ці вісім фаз складаються в експоненціальний розвиток, котрий передбачає перехід до вертикальної лінії, або, точніше, до точки так званої "сінгулярності". Вертикальна лінія на графіку рівнозначна переходу в безкінечність. Щодо історії, то це поняття "безкінечності" втрачає сенс, адже подальші фази історичного розвитку, постійно прискорюючись, зміняться за роки, місяці, тижні, дні, години, секунди. Якщо не передбачити катастрофи, пише І.М. Д'яконов, тоді, очевидно, треба очікувати втручання якихось нових рушійних сил, що змінять ці графіки [Д'яконов І.М. Пути истории. От древнейшего человека до наших дней / И.М. Д'яконов. – М., 1994, с. 352-353].

Математична модель зростання населення Землі, з якої випливає поява так званого "часу загострення", демонструє, що чисельність населення Землі прямує до нескінченності у міру наближення до 2025 року. Останній визначається як момент "загострення" розвитку людської цивілізації, що здатен викликати до життя найнесподіваніші події, описати котрі наука ще неспроможна.

А.Н. Петров у книзі "Ключ до надсвідомості" зазначає, що передові країни вже давно вступили на шлях побудови інформаційного суспільства, в якому пріоритетне значення має не вироблення речовини й енергії, а створення нових інформаційних технологій. Але чим далі вони просуваються у своєму розвитку, тим більш залежними ставали від свого породження... Вже повсюдно людина стає не управителем і розпорядником, а лише обслуговуючим персоналом або користувачем глобальних комп'ютерних систем, які починають жити власним, незалежним від неї життям... Будь-яка нова технологія активно формує не тільки декорації й обстановку життя, але і сам спосіб сприйняття світу. Нині починають підтверджуватися побоювання філософів про те, що успіх технічних наук породив положення, коли до сутності людини стали відносити тільки те, що в принципі піддається математичному і технічному моделюванню [Петров А. Ключ к сверхсознанию / А. Петров. – М.: Культура, 1999].

Максим Калашніков підкреслює: "ми стаємо свідками кризи виду "людина розумна", коли владу на Землі прагне захопити нова форма життя. Формуються величезні інформаційні суб'єкти, мережеві надістоти, які називаються големами. В них люди виступають як клітини одного супермозку, його нейронами. І чим більш примітивними стають люди, тим для големів краще. Кліткам супермозків або деталям біологічних мережевих комп'ютерів не потрібно бути складними. Це навіть шкідливо для големів. Неважливо, що самі люди при цьому широко вважають себе вільними: насправді все інакше. Зверніть увагу, як гіпертрофовано розвивається все, що стосується зв'язку і телекомунікацій, зберігання і передачі інформації: Інтернет, сотовий зв'язок, супутникові канали, телебачення. Големи будують свої тіла, підсилюють зв'язність людей-нейронів. На шкоду всьому іншому! В останні сорок років науково-технічний прогрес потворно викривився і подекуди просто затупцювався на місці. Здається, ці тварюки не приймають космічної експансії, революції

в енергетиці, справжнього прориву в медицині, житловій справі. Їм потрібна груба економіка нафти і газу. Або "винаходи", що зводяться до нескінченного поліпшення давніх розробок..." [Калашников М. Сверхчеловек говорит по-русски / М. Калашников, Р. Русов. – М. : АСТ, 2006, с. 3-6].

Додаток2

колосальна техногенна катастрофа у Мексиканській затоці
(<http://fishki.net/comment.php?id=73157>)